

2033
J. 86

Kl. nr 2033.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINGISSÄ.

Naisien waateh-parresta

Jääskessä.

[N. Skiander]

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainossa, 1852.

Inprimatur: *Herman Molander.*

Suomen kansan waateh-parsista ovat naisien waateet Jääskien kihlakunnassa Viipurin läänissä sekä näöltänsä että teoltansa mainittavimmat. Jääskien kihlakunnan naiset ansaitsevat kiitoksen siintä, etteivät ole ruvenneet koristeleimaan waltojen mukaan waatteissansa, vaan tänäkin päivänä pitävät saman kuosista waatteita kuin esivanhempansa. Heidän waatteensa pari onki suomalaiseksi sanottava ja sentähden arwossa pidettävä. Ja jos tuo, säädyn suhteen, on kaunis karwaltansa, vaikka erismuotoinen kuosiltansa, niin sen arvo ylenee vielä siintä, jotta kaikki-tyyni nutut, joilla naiset ruumiinsa verhoittavat, ovat, kantajalle kunniaksi, omin käsin kudottuja, omin formin ommeltuja. Nyt walmistetun kuwauksen selitykseksi panemme tähän muutamia sanoja »naisien waateh-parresta Jääskesiä». Kuwattuna seisoo tytö wäsemällä ja akka oikealla puolella, kumpaanenkí kirkkowaatteissansa. Tytöllä ovat talwiwaatteet pääällä: valkea sarkawiitta päällimmäinen, jonka alla ovat kostoli ja sarkatankki, mutta akalla on kesä-nuttuin päällimmäisenä toimikainen kostoli. Paidassa ovat rinnan kohdalla räkset, joissa pidetään suurta hopeaista rinta solkeaa, naisien kalleinta koristusta ja ostokalua. Lapsena ollessansa tytöt pitävät, kirkossa käydessään, tuumaa leweän mus-

tan silkin hiuksiensa ympäri; mutta, ripille päästyänsä, he saavat sellaiset syköröt päähänsä, kuin kuva näyttää. Syköröt tehdään tahi, niinkuin siellä sanotaan, päättä syköröidään sillä tavoin, että hiukset harjataan molemmin puolin otsaa kokoona ja kääritään palmikolla letille, jonka sisään pannaan koirun varpuja, lettiä puhdissa pitämään; ja nämät letit wäänetään ohimilta molemmin puolin pääalleysten wempeleen ruowisiksi syköröiksi pää-laelle ja koytetään tikutteella wahwasti kiini. Palmikko ja tikuteh ovat niin muotoin syköröin käärin-nauhat, jotka ovat tehdyt langasta. Palmikko kudotaan punertavista ja muun karvaisista langoista formeja leweäksi, mutta tikuteh fierretään tahi tikutetaan ympyräiseksi. Sekä palmikko että tikuteh ovat niin pitkät, että niiden nenät, joihin ollaan tehtynä monennäköisistä langoista kottelia pitkät tupsut, joita tertuiksi sanotaan, riippuvat selän takana, waikka ne tässä kuwassa ei vältä tule näkyviin. Ympäri päättä painetaan musta silki peittämään tikutetta, joka niinikään juoksee ympäri päään. Entiseen aikaan tytöt pitivät silkin asemasta sääpälliä. Sääpälli oli tuumaa leweä rimessu punaisesta werasta, johon oli kiini pistelty tinasta walettuja nastroja. Naimisihin mänthyänsä tytö saapi syköröin ympärille hunnun päähänsä, osoitteeksi, jotta hän on akka, jota täällä toisinaan sanotaanki huntu-pääksi. Huntu on puolta toista kynärää pitkä ja niin leweäksi pää-waateh hienoimmasta paltinasta, jonka neljäs kolikka kääritään syköröin ympärille, ja muu peit-

tää pää-laen ja riippuu hartioilta alas-päin selän takaan, päällimmäisenä muista vaatteesta. Hunnun kääriminen syköröin ympäri tahi, niinkuin täällä sanotaan, päään paneminen vaatii tottumista; sillä pojameet syköröin juurella pitää tehtämän tasaisiksi ja sikäli pienemmiksi, mitä ylempänä ne ovat syköröin juuresta. Syköröt ovat aika ajalta muuttaneet kuoinsa. Ne olivat ennen soukemmat ja korkeammat ja seisoiwat otsan kohdalla; nyt ne ovat lewentyneet, lääpistyneet ja wäänthyneet pää-laelle päin. Paidan kaulus ja sepalus ovat tikatut monen näköisillä rihamoilla. Kirkkopaita on palttainen; köyhemmät pitävät ylis-paitaa, jonka ylimmäinen puoli hihoineen on palttinasta, mutta alapuoli ruohtiminen. Ylimmäistä puolta sanotaan ylisiksi. Kostoli on aina toimikkainen, mutta tankki on sarkainen, olkoon se sitte musta tahi valkea taikka sininen karwaltansa. Jääskien (tahi Pietarin kirkon) ja Andrean kirkon pitäjissä on päällimmäinen vaateh valkea sarkawiitta, eres talvipakkaisessa, milloin lammashäkinen pitkä turki on päällimmäisenä. Ennen hankittiin turkiin rewonnahäkinen kaulus, mutta nyt on turkin kauluksen koreus jäänyt pois. Kaikki naisen sarkawaatteet, niinkuin viitta, tankki ja sukka, jotka Jääskien ja Andrean kirkon pitäjissä ovat valkeat, muuttuvat karwaltansa Toutsenon pitäjässä mustan ruskeaksi ja Ruokolahdella harmaaksi. Sillä tavalla eroittaa vaattein karwa funkki pitäjän naiset toisistansa, ehkä heidän vaatteensa parsi muiden on melkein yhtä ruo-

wia. Kirkohameista on hurstuuthameh sekä kallein arwoltansa että kaunein näöltänsä, (katso tytön kuwaa). Tämä on niin kirjawa karwaltansa, ett'ei sitä ymmärä joka tytö kutoa. Mutta sepä tyttö onki muita muhkeampi, toimeltansa taitawampi, joka itse osaa langat painaa, kehiltä luoda kankaan ja sitte sen kutoa hurstuuthame-saraksi. Hameen helmaan ommellaan kolmea, toisinaan neljääki, tuumaa leweä liepeys punaisesta ostowerasta. Hameen liepeyden leweys näyttää, mistä arvosta hameh naisen päällä-on; sillä sinisessä hameessa, jolla niinikään kirkossa käydään, ei liepeys ole muuta kuin puolta toista tuumaa leweä. Mutta jos hurstuuthameessa työlle on työtä, niin ei hänellä ole sitä wähemmin esiliinaa tehdessä. Mitä soremman esiliinan tytö osaa itselensä walmistaa, sitä kätewämpänä häntä pidetään. Esiliina tehdään sillä tavoin, jotta pari tuumaa leweän palttinaslepalein wällihin ommellaan nyytinkiä, jota myös pannaan esiliinan molemmille kapeille ja alapäähän (katso akan kuwaa). Tytön kuwassa on esiliina Andrean kirkon ruowia. Nyyttingin teko on jäykä-formiselle äkkinäistä; sillä se waatii taidollisuutta. Nyytinki on leweampi ja kapeampi, aina sitä myöten, mihin sitä milloinkin ommellaan; ei se kuitenkaan ole milloinkaan tuumaa leweampi. Monen-näköisiä rihmoja käärítään pienille papeloille, jotka riippuvat nyytinki-tyyynystä tahi pussista, kuki papelo eri-säikeessä ja näillä papeloilla nopeloidaan nyytinkiä. Kätewyttänsä saavat siis tytöt näyttää sekä

nyytinkiä papeloidessa että palmikko, tikutteita ja miron vitä kutoessansa, kuin myös paidan kaulusta ja sepalusta tikatessansa. Virowyö kudotaan monenkarwaisista langoista milloin tuumaa leweäksi ja milloin taas kapeammaksi nauhaksi. Sukat ovat talvisaikana lankaiset, mutta kesällä liinaiset. Sormikkaat olivat ennen niin pitkä-wariset, jotta ylettyivät hyvynyspää-hän asti, mutta nyt ne ovat warettomat; ja niitä neulotaan langasta, niinkuin kintaitaki. Entiseen aikaan pitivät naiset ruohikentää jalkiminansa; sillä ummiskeengillä (napastilla), joilla oli korkea apsatti keski-jalan alla, naiset harwoin käwiwät Kirkossa. Nyt ovat taas valtojen kuosiset kengät jotenki tavalliset, ja jopa Jääskien naisien jalat alkavat siitää pieksyjäki. Ruohikengissä (katso akan kuwaa) on päälysnahka juhtinen. Päälykseen leikattuin reikien lävitse pujotetaan kaita nahkarimsu, jota ympäri-köksi sanotaan, ja jolla päälysnahka wedetään jalkarintaan kiini. Ympärikkö juoksee kantalapun lävitse, ja on ommeltu kiini paulaan. Paula on niinikään juhtinen ja vähä leweämpi ympärikköä. Ruohikengän kantalapusta juoksee paula yhdeltä ja ympärikkö toiselta puolelta ketroksen yläpuolitse monta kertaa säärisluun ympäri, ja estää kenkää jalasta putoamasta. Kowen pakkaisen aikana naiset pitivät Kirkotiellä suurta pääwäätetta korviensa ja päänsä ympärillä.

Kirkkowaatteet muuttuivat kuluessansa ensin pyhäpäivä-nutuiksi ja sitte arkkipäivinä pidettäviksi. Ar-

kipäivänä pidetään ruohitimista paitaa ja mustaa
 hametta, jonka liepeys ei ole tuumaakaan leweä, ja
 ruohikenttää. Esiliina on arkipäivänäki tavallinen.
 Kesän aikana pidetään hihatonta, mutta kylmempien
 ilmojen aikoina hihaniekkia tankkia. Tankin muo-
 toista hihatonta nuttua lammashoista sanotaan
 rystlapiksi. Ylis-hameet ovat nykyiseen aikaan
 heitettyt pois. Hameen yliset olivat hihattomat. Kesäs-
 aikana ja aina silloin kuin ei ole jalassa pitkävarisia
 sukkia, naiset pitävät kalsuja säärisänsä, pohkein
 peitteenä. Kalsut ovat neulotut järeästä liinaisesta
 rihmasta niinkuin liinasukatki, eivätkä ole sen väl-
 jemmät kuin sukan warret. Muutoin ovat naiset
 edesmenneihin vuosihin asti jo ka-päiväisessä elämässä
 pitäneet lapawyötä. Lapawyöksi sanotaan sellaista
 nahkaremelistä tehtyä wyötä, johon on pujotettu mes-
 singistä valettuja lapoja toinen toiseensa kiini. Tässä
 wyössä riippui tuppi, neulikko ja kukkanro. Tupessa
 pidettiin luupäättää weistä; sillä naisten weitsi oli
 luupainen. Neulikossa säilytettiin neuloja ja kukkanrossa
 kannettiin rihmaa ja muita ompeluskaluja hätätarpeen
 waraksi. Harvat naiset nyt enää pitävät lapawyötä.